

Oponentský posudek na rigorózní práci

Intestátní posloupnost v komparativním pohledu

Autor: Mgr. Markéta Vaňasová

1. Autorka zvolila téma z oblasti práva dědického, které v sobě propojuje souvislosti práva rodinného, statusového a především majetkového. Z této premisy nakonec vychází konkrétní právní úprava intestátní posloupnosti. Její analýza tak není zkoumáním jednoho z dědických titulů, ale především shora podaných východisek.

Mgr. Vaňasová zvolila za téma zákonnou (intestátní) posloupnost a to nejen podle českého práva, ale též podle práva španělského, katalánského a mexického. Dědické právo jako celek bylo OZ 89/2012 výrazně dotčeno po stránce kvalitativní i kvantitativní. Ve vztahu k předchozím právním úpravám vykazuje tato oblast práva výraznou diskontinuitu. I když autorkou zvolená intestátní posloupnost je ve srovnání s ostatními oblastmi dědického práva dotčena relativně méně (nárůstem počtu dědických tříd a v některých třídách též změnou jejich obsazení), nelze intestátní posloupnost vykládat bez patřičných souvislostí s ostatními instituty dědického práva, včetně úpravy souvisejících aspektů řízení o pozůstalosti.

Komplexní pojetí domácí právní úpravy podané v propojené komparaci s úpravou španělskou, katalánskou a mexickou, je nepochybně vhodným a smysluplným tématem.

2. Autorkou zvolené téma lze charakterizovat jako náročné, a to z následujících důvodů. Autorka pojala výklad české právní úpravy intestátní posloupnosti vývojově a komparativně. Patřičně se věnovala též problematice pozůstalostního řízení. Především komparativní část práce kladla na autorku mimořádné nároky z hlediska vstupních informací (česká úprava dědického práva, nikoli zcela tradičně rozebíraná a popisovaná úprava španělská, katalánská či mexická), zákon o zvláštních řízeních soudních, občanský soudní řád, dále úprava v mezinárodním právu soukromém, ale též nařízení Rady č. 650/2012. Dále bylo potřeba se vypořádat s jistými teoretickými souvislostmi a především s tím, jakým způsobem provést komparaci v podstatných bodech, aniž by práce ztratila na ucelenosti. Z hlediska teoretického bylo využito především standardních interpretačních metod – analýza, deskripce, syntéza. Těžiště práce však spočívá ve strukturovaně provedené komparaci zaměřené jednak na srovnání současné a předchozí české právní úpravy a dále srovnání s úpravami Španělska, Katalánska a Mexika. Závěry uvedené v práci mají dostatečnou oporu v řádně citovaných domácích, ale především zahraničních zdrojích. Text práce (118 stran) je průběžně doprovázen poznámkovým aparátem, který čítá 173

poznámek pod čarou. Autorka správně přechází od obecných témat k tématům specifickým, čemuž přizpůsobuje též strukturu práce.

3. Práce je přehledně a logicky rozčleněna vedle úvodu a závěru do pěti kapitol, které jsou dále stejným způsobem členěny na jednotlivé podkapitoly. Obsahová náplň dílčích podkapitol plně koreluje s jejich názvem (1. Obecné pojmy, prameny dědického práva, 2. Historický vývoj právní úpravy dědění v českých zemích, 3. Platná právní úprava dědění, 4. Dědické právo ve Španělsku, Katalánsku a Mexiku, 5. Komparace španělského, katalánského a mexického práva s českou právní úpravou).

4. Předložená rigorózní práce je svým způsobem co do tématu i způsobu zpracování ojedinělá. Ve druhé kapitole je čtenář seznámen s vývojem úpravy dědického práva – intestátní posloupnosti v českých zemích od účinnosti ABGB po zákoník č. 40/1964 ve znění k 31. 12. 2013, ve třetí kapitole je akcentována úprava současná. Zde autorka propojuje hmotněprávní úpravu s procesními aspekty, přičemž správně neopomíjí skutečnost narůstajícího mezinárodního prvku v dědickém právu. Této otázce věnuje patřičnou pozornost v kapitole 3. 7., kde je potřeba velmi hodnotit analýzu dopadů nařízení Rady č. 650/2012. V patřičných souvislostech a z hlediska zaměření práce se autorka proporcionálně zabývá též novotami, které přinesl OZ 89/2012 v dědickém právu (vedle rozšíření změn v oblasti úpravy dědických tříd, odpovědnost za dluhy zůstavitele, dědická způsobilost, svěřenské nástupnictví, separatio bonorum, nepominutelný dědic a jeho ochrana, odkaz atd.)

Hlavní cílem autorky bylo zaměřit se na srovnání s právní úpravou španělskou, katalánskou a mexickou. Výklad intestátní posloupnosti ve zmíněných úpravách podaný v konotacích jistých geografických specifik právní úpravy přidávají práci na zajímavosti. Z autorčiných analýz vyplývá propojenost rodinného a dědického práva v konkrétních případech modifikovaná specifickými vlivy konkrétní oblasti. Autorka v zásadě dospívá k závěrům, které potvrzují obecně známé a traktované principy dědického práva – a to především principy zachování hodnot, individualizace, testovací volnost versus familiarizace, reprezentace, graduace, ochrana nepominutelných dědiců. Mgr. Vaňasová však neustrnula na pouhém kompilačním pojetí, ale v rámci srovnání nabízí též vlastní názor a to především z oblasti mexické úpravy dědění v první skupině, kde diskutuje tuzemskou úpravu ohledně práv manžela v této skupině. Podnětný je též postřeh ze španělského práva o jakémsi „rozpočtovém určení“ odúmrtí (str. 93).

5. Předložená rigorózní práce vykazuje dostatečnou a konstantní hloubku analýzy zvolené problematiky. Cíl práce vymezený na straně 2 byl nepochybně splněn. Autorka práce projevila schopnost pracovat samostatným a tvůrčím

způsobem, především však projevila hluboké znalosti vybraných zahraničních úprav a zájem o problematiku.

6. Předložená rigorózní práce má vysokou stylistickou i gramatickou úroveň s ojedinělými formálními nedostatky. Grafická úprava zdůrazňuje přehlednost práce, kladem je zdůraznění formulačních, avšak zásadních odchylek nové úpravy podtržením textu, případně využitím tlustého písma.

Předložené práci lze vytýkat některé nedostatky formálního i obsahového charakteru:

Častěji vyskytujícím se nedostatkem je absence tečky uzavírající poznámku pod čarou. Str. 7 „Normách hmotných“, str. 9 lze jej považovat, str. 21. 1. 4., str. 31 „dědicové této dědické skupiny jsou upraveni v § 475a“, str. 70 zahájit dědické řízení, str. 72 § 1430 X § 2430, str. 73 promlčecí doba, str. 99 svěřenské nástupnictví, str. 118 široký okruh dědiců.

Po věcné stránce lze autorce vytknout následující:

Str. 15 – nesprávný výpočet $1/8 + 1/8 = 1/4$

Str. 19 - bylo by vhodné rozvést otázku zániku omezení plynoucích ze svěřenského nástupnictví - § 859 odst. 2 z. č. 40/1964 Sb.

Str. 21 – zákoník z roku 1964 nepracoval s pojmem svéprávnosti, ale s pojmem způsobilosti k právním úkonům (§ 10). Závěť nemohla poříditi osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům ale ani osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům byla pouze omezena - srov. Mikeš, J., Muzikář, L. Dědické právo, Linde, Praha, 2007, str. 57,

Str. 33 – autorka mohla více rozvést odpovědnost státu za dluhy tížící dědictví

Str. 38 Formulace věty týkající se formy dědické smlouvy by mohla vést k závěru, že notářský zápis je potřebný jen v případě smlouvy mezi snoubenci, nebo manželi, srov. § 718 odst. 3

Str. 40 odst. 2 shora – časová omezenost privilegovaných závětí není jednotná ani šestiměsíční (§ 1549), závěr odst. 3 by bylo vhodné doplnit o znění § 1528 odst. 2.

Str. 41 schopnost x způsobilost, str. 41 odst. 3 shora – závěť může poříditi také osoba starší 15 let, která nenabyla plné svéprávnosti (§ 1526)

Str. 41 vulgární substituce není novinkou - srov. Mikeš, J., Muzikář, L. Dědické právo, Linde, 2007, str. 66

Str. 52 - třetí dědická skupina - § 1637- reprezentací se nerozšiřuje na potomky, ale pouze na jejich děti (x šestá třída)

Str. 54 - § 1640 děti dětí sourozenců zůstavitele a děti prarodičů

Při výkladu vydědění měl být zmíněn odst. 3 § 1646

Při výkladu úpravy v ABGB mohla autorka zmínit, že nabytí dědictví přihláškou se nazývá adičním principem, naopak nabytí dědictví smrtí zůstavitele je principem delačním.

7. Předložená rigorózní práce splňuje veškeré formální i obsahové náležitosti kladené na tento druh prací a proto ji doporučuji k ústní obhajobě, v rámci které se autorka zaměří na tyto otázky: 1. význam § 1693 odst. 3 v souvislosti se zákonnou posloupností a 2. na problematiku dědické smlouvy.

V Praze 15. 3. 2016

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph. D.
Oponent rigorózní práce